

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gözünden Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimde Eğitim ve Öğretim Süreci

Education Process in Distance and Face-to-Face Education From The Perspectives of Preschool Teacher Candidates

Ayşe Ulutaş¹, Elif Süreyya Kanyılmaz Canlı²

¹Sorumlu Yazar, Arş. Gör. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, ayseulutas@mehmetakif.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-7311-0751>)

²Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, eskanyilmaz@mehmetakif.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-2111-7497>)

Geliş Tarihi: 14.Aralık.2023

Kabul Tarihi: 4.Mayıs.2024

ÖZ

Bu çalışmada Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitim ile sonrasındaki yüz yüze eğitimi yaklaşık olarak eşit sürelerde deneyimlemiş olan okul öncesi öğretmen adaylarının farklı eğitim öğelerine göre uzaktan ve yüz yüze eğitimin avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 2022-2023 eğitim öğretim yılında bir kamu üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 69 öğretmen adayı katılım göstermiştir. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan ve iki alan uzmanından uzman görüşü alınarak son halini almış yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma verilerini analiz etmek için nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda uzaktan ve yüz yüze eğitimin iletişim, sınav, derse devam, dersin işleyişi ve eğitim ortamı bakımından avantaj ve dezavantajları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda, uzaktan eğitim konusunda katılımcılar tarafından ifade edilen avantajların yüz yüze eğitim ortamına entegre edilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: uzaktan eğitim, yüz yüze eğitim, okul öncesi eğitim, pandemi, öğretmen yetiştirme

ABSTRACT

This research aims to examine the opinions of pre-school teacher candidates, who have experienced distance education during the Covid-19 period and subsequent face-to-face education for approximately equal periods of time, regarding the advantages and disadvantages of distance and face-to-face education according to different educational elements. The case study model, one of the qualitative research designs, was used in the research. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used when determining the study group of the research. 69 teacher candidates studying in the Department of Preschool Teaching at a public university in the 2022-2023 academic year participated in the research. In this research, a structured interview form, created by the researchers and finalized by obtaining expert opinions from two field experts, was used as a data collection tool. Content analysis, one of the qualitative data analysis methods, was used to analyze the study data. As a result of the research, it was concluded that distance and face-to-face education have advantages and disadvantages in terms of communication, examination, class attendance, course operation and educational environment. In line with this result, it can be recommended that the advantages expressed by the participants about distance education be integrated into the face-to-face education environment.

Keywords: distance education, face-to-face education, pre-school education, pandemic, teacher training

GİRİŞ

Tüm dünyayı 2020 yılı itibariyle etkisi altına alan Covid-19 pandemisi (World Health Organization, 2020), eğitim faaliyetlerinde de aksamalara ve köklü değişimlere yol açmıştır. 2020 yılı mart ayında ülkemizde görülen vakalar nedeniyle pandemi yayılımını azaltmak amacıyla eğitim alanında tedbirler alınmıştır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 16 Mart 2020 tarihinden itibaren Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarını üç hafta süreyle kapatmıştır. Eğitim öğretim sürecinin devamlılığını sağlamak amacıyla 23 Mart 2020 tarihinde yüksek öğretim kurumlarında uzaktan eğitim uygulamalarına geçilmiştir (YÖK, 2020a). Salgının yaygınlaşması nedeniyle 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönem ile 2020-2021 eğitim öğretim yılının güz ve bahar dönemlerinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında öğretim uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmiştir. Zorunlu uzaktan eğitim sürecinden sonra 2021-2022 eğitim öğretim yılında ise derslerin uzaktan eğitim, yüz yüze veya hibrit öğrenme şeklinde gerçekleştirilmesi kararı YÖK tarafından üniversitelere bırakılmıştır. Bu karar doğrultusunda Türkiye'deki üniversitelerin bir çoğu eğitim öğretim faaliyetlerine yüz yüze ve hibrit öğrenme modeli kullanarak devam etmiştir.

Uzaktan eğitim, öğretenler ve öğrenenlerin aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmadan internet ortamında eş zamanlı, eş zamansız veya hem eş zamanlı hem eş zamansız olmak üzere gerçekleştirilebilen öğrenme olarak tanımlanmaktadır (İşman, 2011; Sangra vd., 2012). Diğer bir tanımda uzaktan eğitim “öğrenen, öğreten ve öğrenme kaynakları arasındaki sınırlılıkları ortadan kaldırmaya çalışan, bunu gerçekleştirebilmek için mevcut teknolojileri pragmatist bir yaklaşımla kullanan disiplinler arası bir alan” (Bozkurt, 2007) olarak ifade edilmiştir. Uzaktan eğitim yaklaşımı, Türkiye'de öğretmen eğitiminde kullanılmaktadır (Gelişli, 2015). Aynı zamanda, bireylere zaman ve mekan kısıtlaması olmadan öğrenme fırsatları sunması uzaktan eğitimin tercih edilme nedenleri arasında yer almaktadır (Sangra vd., 2012).

Covid-19 pandemisinin etkisinin azaldığı 2021-2022 eğitim öğretim yılında ülkemizdeki bir çok üniversitede yüz yüze eğitim modeline geri dönmüştür. Yüz yıllardır devam eden ve en yaygın öğrenme modeli olarak bilinen yüz yüze eğitim, öğrenen ve öğretenin aynı zamanda ve aynı eğitim ortamında birlikte bulunmasını zorunlu kılan eğitim sürecidir (Hermita vd., 2023). Yüz yüze eğitimde öğrenenler ve öğretenlerin aynı zaman ve aynı ortamda bulunmaları anlık iletişim kurmalarını olanaklı hale getirmektedir. Uygulamalı eğitim süreçlerinde iletişim önemli olduğu için uygulamalı gerçekleştirilen dersler ve beceri gerektiren davranış kazandırma sürecinde yüz yüze öğrenme modeli elverişlidir (Kavak, 2021).

Pandemi döneminde hayatımızda önemli bir yer edinmiş olan uzaktan eğitim, dünya genelinde okul öncesi dönemden yükseköğretime kadar her kademede öğrenciye eğitimin ulaşmasını sağlamıştır (Kaya, 2023). Lisans programlarının her biri kendi hedefleri doğrultusunda farklı uyarlamalarla sürece dahil olmuşlardır. Ancak lisans programları arasında hedefler ve eğitim süreçleri açısından farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmen yetiştirmeyi hedefleyen programların öğrencilerin uygulama açısından oldukça fazla örnek görmesi, deneyimlemesi ve teorik olarak öğrenilenleri uygulamaya dökmeleri ve bu sıradaki sorunların alana dahil olmadan çözülmesi gibi hedefleri bulunmaktadır (YÖK, 2007). Bu hedef tüm öğretmen yetiştiren programlar için geçerli olmakla birlikte 0-6 yaş çocukların eğitimini hedefleyen okul öncesi öğretmenliği programında daha ön plandadır. Bunun sebebi okul öncesi dönem çocukların gelişim dönemleri gereği somut yaşantılara, hedeflenen kazanımların farklı yöntem ve tekniklerle oyunlaştırılarak verilmesine ihtiyaç duymasıdır (MEB, 2013). Dolayısıyla okul öncesi öğretmen adaylarının eğitim sürecinde daha fazla uygulama yapmaları-dönüt almaları, çocuklarla etkileşime geçmeleri ve gerçek uygulama örnekleri görmeleri gerekmektedir. Bunun nedenleri arasında okul öncesi öğretmenlerinin kazanım göstergelere göre etkinlikler yazmayı, bunları uygulayacağı yöntem ve teknikleri deneyimlemesine ek olarak çocukla iletişime geçebilmeyi, çocukların duyu düşüncelerini anlamayı, davranış problemlerini görmeyi ve doğru müdahalelerde bulunabilmeyi de öğrenmesi gerektiği yer almaktadır (Darling-Hammond, 2000; NAYEC, 2009; 2011). Buradan hareketle okul öncesi öğretmenliği programına devam eden

öğretmen adaylarının uygulamalı derslere daha fazla ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Bu duruma bir kanıt olarak 2018 yılında YÖK tarafından düzenlenen lisans programlarında alan derslerinin ve uygulamalı derslerin az olmasına yönelik eleştiriler sonucunda YÖK program güncelleme yetkisini eğitim fakültelerine bırakmıştır (YÖK, 2020b).

Pandemi dönemi ve pandemi sonrası gerçekleştirilen uzaktan eğitim, çevrimiçi öğrenme ve çevrimiçi kurslarla ilgili çalışmaları öğretmen adayları bağlamında incelendiğinde öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini (Atman vd., 2023; Berk & Akdeniz, 2023; Dereli-İman & Deli, 2022; Durna & Kösterelioğlu, 2023; Ergün & Veyis, 2023; Gedik, 2023; Gümüş, 2023; Güven & Uçar, 2021; İhtiyaroğlu ve Cemaloğlu, 2023; Karatepe vd., 2020; Özer ve Turan, 2021; Seyhan, 2021; Türküresin, 2020; Şahin & Altun, 2023; Uyumaz & Karadoğan, 2022; Yiğ, 2023; Yolcu, 2020), uzaktan eğitime ilişkin tutumlarını (Acar & Eğilmez, 2023; Çay & Özçelik, 2023; Döner & Kesicioğlu, 2023; Gedik & Erol, 2022; Halitoğlu, 2021; Özmen, 2023; Yıldız & Topal, 2022), uzaktan eğitimde teknoloji kullanımlarını (Topraklıkoğlu vd., 2023) ve uzaktan eğitime yönelik algılarını (Aksoy vd., 2021; Öztür vd., 2021; Tanel & Arslan, 2022; Turgut & Yıldırım, 2022) inceleyen araştırmalar olduğu görülmektedir. Buna göre alan yazındaki çalışmaların genellikle pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitime yönelik olduğu; pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ve pandemi sonrası dönemde gerçekleştirilen yüz yüze eğitim uygulamalarının karşılaştırıldığı çalışmaların (Aydın, 2022; Baloğlu & Fırat, 2022; Sari Kaya & Aydeniz, 2022) sayıca az olduğu görülmüştür.

Okul öncesi öğretmenliği programı açısından bakıldığında; bazı çalışmalarda okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerine müzik eğitimi (Döğer, 2022; Yılmaz vd., 2021), öğretmenlik uygulaması (Bolattaş Gürbüz & Özer, 2023; Kalkan & Yıldız, 2021) gibi uygulamalı dersler kapsamında bakıldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda da okul öncesi öğretmen adaylarının yalnızca uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin veya tutumlarının incelendiği (Çiftçiöğlu & Işıkoğlu, 2023; Dereli-İman & Deli, 2022; Gürsoy Kızılaslan & Arcagök, 2021; Karakuş & Kuru, 2022) görülmektedir.

Alan yazın incelemesi sonrasında öğretmen adaylarının pandemi döneminde deneyimledikleri uzaktan eğitim ile pandemi sonrası dönemde deneyimledikleri yüz yüze eğitimin birlikte değerlendirildiği çalışmaların sayıca az olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, Covid-19 pandemi döneminde iki dönem uzaktan eğitim ve pandemi sonrası döneminde en az iki dönem yüz yüze eğitim almış öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitime dair görüşlerinin çalışmanın alan yazına katkı sunacağı, öğretmen yetiştiren fakülteler ve politika yapıcılara yol gösterebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada hem Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitimi hem de sonrasındaki yüz yüze eğitimi yaklaşık olarak eşit sürelerde deneyimlemiş olan ve çalışmada uygulamalı derslerin diğer bölümlere kıyasla daha yoğun olduğu okul öncesi öğretmen adaylarının farklı eğitim öğelerine göre uzaktan ve yüz yüze eğitimin avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmen adaylarına göre, uzaktan eğitimin, iletişimle, sınavla, derse devamla, ders işleyişi, eğitim ortamı ile ilgili sağladığı avantaj ve dezavantajlar nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmen adaylarına göre, yüzyüze eğitimin iletişimle, sınavla, derse devamla, ders işleyişi, eğitim ortamı ile ilgili sağladığı avantaj ve dezavantajlar nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmen adaylarına göre, yüz yüze ve uzaktan eğitimin hangi oranda ve hangi şartlarda olması ile ilgili önerileri nelerdir?

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi öğretmen adaylarının pandemi dönemi uzaktan eğitim ve pandemi sonrası dönemde yüz yüze eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması bir olay, kişi veya süreç hakkında mümkün olduğunca derinlemesine ayrıntılar elde etmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Crowe vd., 2011). Durum çalışmalarında duruma ilişkin detaylı bilgi elde etmek amacıyla doküman analiziyle birlikte çoğunlukla gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2013, ss.22). Bu çalışmada da öğretmen adaylarının görüşlerinin yazılı olarak toplanması yolu izlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında bir kamu üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, belirli özelliklere sahip olan kişiler, olaylar veya durumlarla çalışılmak istenildiğinde tercih edilen ve derinlemesine bilgi elde edilmesini sağlayan bir yöntemdir. Ölçüt örnekleme yöntemi ise gözlem birimleri belirli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluştuğunda tercih edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2013, ss. 90). Katılımcılar Covid-19 pandemi süresince yükseköğretim düzeyinde en az iki dönem uzaktan eğitime katılmış ve pandemi sonrası dönemde en az iki dönem yüz yüze eğitim almış olan öğretmen adaylarını kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Buna göre katılımcılar 2020-2021 öğretim yılı güz ve bahar dönemleri eğitimleri uzaktan, 2021-2022 öğretim yılı güz ve bahar dönemi eğitimlerini ise yüz yüze tamamlamıştır. Çalışmaya, 49'u (%71) kadın ve 20'si (%39) erkek olmak üzere toplam 69 öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcılardan 38'i (%55) 3. sınıf, 31'i (%45) ise 4. sınıf düzeyinde öğrenim görmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan ve iki alan uzmanından uzman görüşü alınarak son halini almış yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu kullanılmadan önce üç öğretmen adayıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada katılımcılardan formdaki soruların anlaşılabilirliği ve açıklığı ile ilgili dönüt vermeleri beklenmiştir. Katılımcılar soruların açık ve anlaşılır olduğunu ifade etmiş ve iki ifadede küçük değişiklikler önermiştir. Katılan öğretmen adaylarının geri bildirimlerinden sonra görüşme formu güncellenerek son halini almıştır. Görüşme formu sekiz temel sorudan oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde ocak ayında toplanmıştır. Görüşme formu çıktı alınarak veriler katılımcılardan kağıt-kalem uygulaması ile toplanmıştır. Görüşme formunun katılımcılara dağıtımı ve toplanması ortalama 20-25 dakika sürmüştür. Toplanan veriler, Microsoft Word programına işlendikten sonra manuel olarak analiz edilmiştir. Çalışma verilerini analiz etmek için nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi, metinlerde yer alan belli kelime ve kavramları belirlemeye yönelik yapılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016; ss. 250). İçerik analizi yönteminde katılımcılardan elde edilen metinler incelenerek kategori, kod ve temalar oluşturulmaktadır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel çalışmada geçerlik, ele alınan problemin yansız olarak çözülme sürecini; güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının yeniden elde edilebilirliğini ifade etmektedir (Baltacı, 2019). Nitel

araştırmalarda i geçerlikten söz edilmektedir. Nitel yöntemle elde edilen veriler birden fazla kişi tarafından incelenerek i geçerlik arttırılabilir (Büyüköztürk vd., 2016; ss. 257). Bu çalışmada veri analizi iki birime ayrılmıştır. Birinci araştırmacı araştırma sorularının ilk yarısına ilişkin verileri analiz ederken ikinci araştırmacı araştırma sorularının ikinci yarısına ilişkin verileri analiz etmiştir. Bu bağımsız analizlerin ardından araştırmacılar analiz etmedikleri sorulara ilişkin yanıtları bağımsız olarak gözden geçirmiştir. Bu sürecin ardından araştırmacılar bir araya gelerek her bir soruya ilişkin temaları, kodları ve kategorileri tartışarak fikir birliğine varmıştır. Son olarak, veri analizinin son hali araştırma dışından bir uzman tarafından gözden geirilmifitir. Araştırmacılar tekrar bir araya gelerek bu görüşleri değerlendirmifit ve bulguların sunumuna yansıtılmıştır.

İçerik analizi yöntemi kullanılan nitel araştırmalarda güvenirliği sağlamak için katılımcıların konuyla ilgili alıntılarına yer verilmektedir. Alıntılar ekleme yapılmaksızın doğrudan eklenmelidir. Ayrıca, nitel yöntem kullanılan araştırmalarda araştırma sürecinin detaylı olarak tanımlanması da güvenirliği arttırmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016; ss. 256). Bu çalışmada güvenirliği sağlamak için alınan önlemler şu şekildedir; ilgili yerlerde katılımcıların alıntılarına ekleme yapmadan olduğu gibi yer verilmesi, asıl uygulama yapılmadan önce pilot çalışma yapılması, uzman görüşü alınması ve araştırma adımlarının çalışmada detaylı bir şekilde açıklanmasıdır. Ayrıca, katılımcılara sınıf ortamında yüz yüze uygulama yapılmadan önce araştırmanın amacı açıklanmıştır. Yalnızca gönüllü olan ve bilgilendirilmifit gönüllü onam formunu imzalayan katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların kimliklerini açığa çıkarabilecek kişisel bilgileri toplanmamıştır. Katılımcılardan elde edilen ifadeler sunulacağından, veri analizi öncesi her bir katılımcıya K1, K2... K69 şeklinde kod verilmiştir; byce anonimlik sağlanmıştır.

2.5. Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gzetilmifit olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar etik kurulundan 07.12.2022 tarihli ve GO 2022/959 sayılı sayılı belge alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların uzaktan ve yüz yüze eğitimin iletişim, sınav, derse devam, dersin işleyişi ve eğitim ortamı bakımından avantaj ve dezavantajlarına yönelik ifadelerine uygulanan içerik analizi sonucu ulaşılan kodlar, bu kodların sıklığı (f) ve bu kodlara yönelik örnek ifadeler yer almaktadır.

3.1. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin İletişim Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Tablo 1

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin İletişim Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantajları ve Örnek İfadeler

Uzaktan eğitimin avantajları	f	Yüz yüze eğitimin avantajları	f
Kişilere kolay erişim K28 “Uzaktan eğitim sürecinde istediğimiz kişiyle daha hızlı iletişime geçebiliyorduk”	24	Sözsüz unsurlarla etkili İletişim K54 “Yüz yüze eğitimde görmek, gördüğünü duymak, jest ve mimikleri kendince yorumlamak sağlıklı bir iletişim için avantajdır”	33
Mekan bakımından kolay erişim K49 “Farklı yerlerde bulunan hocalarımızla görüşme şansı bulduk, hatta farklı ülkede bulunan hocalarla bile bu açıdan yararlı olduğunu düşünüyorum”	12	Hızlı İletişim K60 “Bir problem olduğunda hemen sorunu ilgili yere iletebildiğimiz için olumludur” K2 “İstedığımız zaman öğretmen karşımızda olduğu için her zaman iletişim kurabiliriz”	12
Zamandan tasarruf K26 “Kısa sürede bilgiye ulaşmak daha kolay, zaman açısından tasarruf sağlıyor. Kısa sürede bir problem durumuna çözüm bulunabiliyor”	8	Sosyalleşme imkânı K29 “Sosyalleşme, aktif olma gibi katkıları var” K64 “Arkadaşlarımızla fazla zaman geçirme”	8
Ekonomik anlamda tasarruf K64 “Ulaşım masrafı yok-ekonomik”	6	Avantajı yok	2
Zaman bakımından kolay erişim K10 “Her saatte girebilme özelliği olduğu için 7-24 iletişim sağlandığını düşünüyorum”	4		
Avantajı yok	12		

Tablo 1’de görüldüğü üzere uzaktan eğitimin iletişim açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda kişilere kolay erişim ($f = 24$), mekân bakımından kolay erişim ($f = 12$), zaman bakımından tasarruf ($f = 8$), ekonomik anlamda tasarruf ($f = 6$), zaman bakımından kolay erişim ($f = 4$), avantajı yok ($f = 12$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin iletişim açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sözsüz unsurlarla etkili iletişim ($f = 33$), hızlı iletişim ($f = 12$), sosyalleşme imkânı ($f = 8$), avantajı yok ($f = 2$) kodlarına erişilmiştir.

Tablo 2

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin İletişim Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Dezavantajları ve Örnek İfadeler

Uzaktan eğitimin dezavantajları	f	Yüz yüze eğitimin dezavantajları	f
Erişim sorunları		Hocalara ulaşma zorluğu	
K28 “İletişimde internetten kaynaklı sıkıntılar olabiliyordu, ses ve görüntü gitmesi sorunları gibi”	26	K49 “Hocalarımızı istediğimiz her an odalarında bulamıyoruz” K30 “Hocaları okulda yakalamak da zor yeniden uzaktan eğitimdeki gibi çoğu zaman mail yoluyla iletişim kurmaya çalışıyoruz”	10
Tek yönlü iletişim		Sınıfın kalabalık olması	
K36 “Genelde hoca konuşuyordu, biz pek konuşmuyorduk bunun da bir avantajı olduğunu düşünmüyorum”	22	K62 “Sınıflar çok kalabalık olduğunda iletişimde aksaklıklar oluyor”	5
İLETİŞİM		Utangaç kişiler için zor	
	İletişimde sözsüz unsur eksikliği		
	K41 “Ses tonu ve vurgulamalar olmadığı için yanlış anlamalara sebep olabiliyordu”	12	K56 “Bazen yüz yüze olunca konuşmaya cesaret edemiyordum” K10 “Göz göze gelirken utangaçlık ve korku olabileceğini düşünüyorum”
Asosyalleştirme		Akran sorunları	
K46 “Uzaktan eğitim nedeniyle insanlarla iletişim kurma sorunu oldu bu yüzden birçok insan asosyal oldu”	4	K46 “Çeşit çeşit insana denk geliyoruz ve bazı insanların yaptıkları size ters gelebiliyor”	4
		Aile ile iletişimi azaltması	
		K61 “Ailemizle daha az iletişim kurmamıza neden oldu”	3
		Dezavantajı yok	20

Tablo 2’de görüldüğü üzere uzaktan eğitimin iletişim açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda erişim sorunları ($f = 26$), tek yönlü iletişim ($f = 22$), iletişimin sözsüz unsurları eksikliği ($f = 12$), asosyalleştirme ($f = 4$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin iletişim açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda hocalara ulaşma zorluğu ($f = 10$), sınıfların kalabalık olması ($f = 5$), utangaç kişiler zor ($f = 5$), akran sorunları (4), aileleri ile iletişimin azalması ($f = 3$), dezavantajı yok ($f = 20$) kodlarına erişilmiştir.

3.2. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Sınav Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Tablo 3

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Sınavlar Bakımından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantajları ve Örnek İfadeler

Uzaktan Eğitimin Avantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Avantajları	f
Kopya K43 “Sınavlarda herhangi bir kontrol olmadığı için isteyen istediği şekilde kopya çekiyordu” K8 “Kolayca internetten cevap bulabiliyoruz” K63 “Kopya çekmek kolaydı, toplu şekilde kopya çekiyorduk”	25	Çalışmak zorunda kalma K36 “Sınavlara çalışıp gelmem gerekiyordu, bu şekilde bilgilerimi kâğıda aktararak daha kalıcı olduğun düşünüyorum” K18 “Çalışmak zorundayız kopya oranı az” K48- “Daha çok çalışıp gerçekten o puanı hak ettiğimi düşünüyorum”	28
Daha stressiz K9 “Uzaktan eğitim sınavları ile yaşadığımız gereksiz stresleri çok fazla yaşamıyorduk” Zamandan tasarruf K67 “Klavye kullanıldığı için yazılar daha hızlı yazılıyor ve zamandan tasarruf sağlanıyor”	12	Adil sınav K9 “Herkes eşit bir ortam, sınav ortamı sunulması ve ölçmenin daha güvenilir olması” Daha az kopya K67 “Öğrencinin kopya çekme riski azalıyor. Öğrencinin sınavdaki tavrından çalışıp çalışmadığı anlaşılıyor”	16
Sınavların daha kolay olması K58 “Yüz yüze göre daha kolaydı”	8	Hızlı müdahale K20 “Sınav ile ilgili problem olursa hemen bir muhatap bulabiliyoruz”	7
Ortam rahatlığı K38 “Ev ortamında olduğumuz için daha rahat sınava girdik” Yüksek not imkânı K43 “Rahatlıkla yüksek not alarak dersi geçiyorduk” Sınava girilecek saat aralığının uzun olması K27 “Evde ve kendi seçtiğimiz zaman aralığında sınava girebilmek sınav heyecanını ve kaygısını yaşatmadı bence bu büyük bir avantajdı”	7	Yüksek sınav motivasyonu K46 “Sınıf ortamında olup tam olarak sınav psikolojisine girmek” Daha kolay sorular K45 “Sorulan sorular online döneme göre daha kolay”	5
Kağıttan tasarruf	4	Bağlantı sorunu yok	1
Avantajı yok	5		

Tablo 3’te görüldüğü üzere uzaktan eğitimin sınavlar bakımından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda kopya ($f = 25$), daha stressiz ($f = 12$), zamandan tasarruf ($f = 9$), sınavların daha kola olması ($f = 8$), ortam rahatlığı ($f = 7$), yüksek not imkanı ($f = 6$), sınav saat aralığının uzun olması ($f = 5$), kağıttan tasarruf ($f = 4$) ve avantajı yok ($f = 5$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin sınavlar bakımından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda çalışmak zorunda kalma ($f = 28$), adil sınav ($f = 16$), daha az kopya ($f = 8$), hızlı müdahale ($f = 7$), yüksek sınav motivasyonu ($f = 5$), daha kolay sorular ($f = 2$) ve bağlantı sorunu yok ($f = 1$) kodlarına erişilmiştir.

Tablo 4

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Sınavlar Bakımından Sahip Olduğu İfade Edilen Dezavantajları ve Örnek İfadeler

	Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Dezavantajları	f
SINAV	Öğrenme ihtiyacı hissetmeme K12 “Hiçbir şey öğrenmeden sınava giriyordum netten bakarak yaptığım için bir şey öğrenmedim” K62-Bilgiyi kolay yollardan, araştırmadan, öğrenmeden kendimizi sınıadığımız bir değerlendirme sınavı oluyor	21	Yüksek kaygı ve stres K7 “Stres seviyemiz artıyor. Bir gözetmen tarafından gözlenmek bazen rahat değil ve ev ortamı gibi rahat değil” K38-“Kaygı ve stres arttığı için yanılma, yanlış yapma durumu artıyor” K67- “Öğrencide stres yaratabiliyor süre yetiştirmede sıkıntılar yaşanabiliyor”	19
	Kopya çekilmesi/ haksız rekabet K46 “Kopyaya açık bir yapıda olması nedeniyle kopya çekmeyen birçok insana haksızlık olması” K7 “Gruplar açılıp sorular oralara gönderilerek kopya çekme durumları yaşanmış ve bu da genel ortalamayı yükseltiyor”	20	Kopya çekememe K29 “Rahatlıkla kopya çekemiyoruz bu da beraberinde stresi meydana getiriyor” K36 “Kopya çekmekte sıkıntılar yaşadım bunun için notlar biraz düştü”	12
	Erişim sorunları (Sistemsel –İnternet) K65 “İnternet koptuğunda sınavdan kopma, bilgilerin işlenemeyebilmesi” K35 “Sisteme çok fazla kişinin girmesiyle sistemin bizi sınavdan atması”	20	Olumsuz ortam koşulları K4 “Sınıf ortamında sınavı olumsuz etkileyebilecek durumlar olabilir(ses,ışık vb.)” K20 “Çok kalabalık olunca ses çakıyordu bu da dikkat dağıtıyor”	11
	Düşük güvenilirlik K6 “Sınavların güvenilirliğini azaltmış olabilir çünkü sınav esnasında gözetmen bulunmamakta” Zor sınavlar K48 “O sınavdan herhangi bir verim alamıyordum, çalışıyordum ama daha da zor soruluyor” K63 “Hocalar sınavları genelde ödev olarak yaptı çok zordu”	10	Zor sınavlar K59 “Sınavların zor olması ve az puan verilmesi”	8
	Süre sıkıntısı K25 “Verilen sürede bitirmek zordu”	6	Sabit sınav saati K51 “Sınavı kaçırınca tekrar girme olanağın olmuyor” K47 “Herkesin sınav yerine zamanında ulaşamaması”	5
	Fırsat Eşitsizliği Sanal ortam Klavye ile yazma Dezavantajı yok	2 2 1 2	Düşük notlar K15 “Dersten kalma olasılığı artıyor” K33 “Daha düşük notlar” Kağıt israfı Dezavantajı yok	4 1 8

Tablo 4’te görüldüğü üzere uzaktan eğitimin sınavlar bakımından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda öğrenme ihtiyacı hissetmeme ($f = 21$), kopya çekilmesi ($f = 20$), erişim sorunları ($f = 20$), düşük güvenilirlik ($f = 10$), zor sınavlar ($f = 6$), süre sıkıntısı ($f = 6$), fırsat eşitsizliği ($f = 2$), sanal ortam ($f = 2$), klavye ile yazma ($f = 1$) ve dezavantajı yok ($f = 2$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin sınavlar bakımından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda yüksek kaygı ve stres ($f = 19$), kopya çekememe ($f = 12$), olumsuz ortam koşulları ($f = 11$), zor sınavlar ($f = 8$), sabit sınav saati ($f = 5$), düşük notlar ($f = 4$), kağıt israfı ($f = 1$) ve dezavantajı yok ($f = 8$) kodlarına erişilmiştir.

3.3. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Derse Devam Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Tablo 5

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Derse Devam Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantajları ve Örnek İfadeler

	Uzaktan Eğitimin Avantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Avantajları	f
DERSE DEVAM	Dersin tekrar izlenebilmesi K23- <i>Girmedeğin dersi sonra da izleyebilme ihtimali ve derslerin kayıtlı şekilde depolanması</i>	20	Verimli K65 <i>“Daha kalıcı ve canlı olarak ders işleyebilme”</i>	20
	Kolay ulaşılabilirlik K53 <i>“Her nerede olunursa olunsun derse katılım sağlanabilmesi büyük bir avantajdır”</i>	15	Devam zorunluluğu ile derse devam K67 <i>“Devam zorunluluğu olduğu için öğrenciler derse katılmak durumunda kalıyor”</i>	16
	Esnek ders saati K6 <i>“Uzaktan eğitimde canlı dersleri sonradan izleyebiliyoruz herkes kendi zaman planlamasını ona göre yapıyor”</i>	8	Devam zorunluluğu ile öğrenme K35 <i>“Devamsızlık için derse gelenlerin bile dersi dinleme zorunluluğunun olması”</i>	15
	Devam zorunluluğunun olmaması K27 <i>“O an derse girilme bile daha sonra izlenebilmesi ve devamsızlık yaptı olarak görülmemesi büyük bir avantajıdır”</i>	7	Etkileşimli K3 <i>“İletişim devamlılığı, sağlıklı ders ortamı, fikir alış veriş”</i>	10
	Derse sahte katılım K39 <i>“Uyuyarak ders dinleme”</i> K36 <i>“Derslere nadiren katılıyordum, katıldığında da başka bir şeyle uğraşıyordum”</i>	6	Disiplinli K12 <i>“Saatli bir şekilde hareket etmemi sağlıyor daha planlı davranıyorum”</i>	8
	Tasarruflu (ulaşım- zaman) K41 <i>“Zaman ve mali kayıp yok, öz disiplin olduğu sürece derse devamda da sıkıntı yok”</i>	4	Odaklanma K62 <i>“Dikkatimizi tam olarak hocaya verebiliyoruz”</i> K61 <i>“Derslere daha iyi odaklanmamızı sağlar, evdeyken bu biraz zor olabiliyordu”</i>	5
	Derse girmeden dersi geçebilme K63 <i>“Derslere girmiyordum kopyayla da sınavları geçiyordum”</i>	3	Motivasyon K36 <i>“Daha çok öğrenci gibi hissediyordum kendimi”</i>	3
	Avantajı yok	4	Ortam K56 <i>“Ders ortamına giriyor olmak”</i>	2
			Sosyalleşme K31 <i>“Hocayı görmek, arkadaşları görme ve bir arada olmak”</i>	2
			Avantajı yok	3

Tablo 5’te görüldüğü üzere uzaktan eğitimin derse devam açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda dersin tekrar izlenebilmesi ($f = 20$), kolay ulaşılabilirlik ($f = 15$), esnek ders saati ($f = 8$), yok yazılmama ($f = 7$), derse sahte katılım (6), tasarruflu ($f = 4$), derse gelmeden dersi geçebilme ($f = 3$) ve avantajı yok ($f = 4$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin derse devam açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda verimli ($f = 20$), devam zorunluluğu ile derse devam ($f = 16$), devam zorunluluğu ile öğrenme ($f = 15$), etkileşimli ($f = 10$), disiplinli ($f = 8$), odaklanma ($f = 5$), motivasyon ($f = 3$), ortam ($f = 2$), sosyalleşme ($f = 2$) ve avantajı yok ($f = 3$) kodlarına erişilmiştir.

Tablo 6

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Derse Devam Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Dezavantajları ve Örnek İfadeler

Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Dezavantajları	f
Devam zorunluluğunun olmaması K4 “ <i>Ders devamlılığı olmayan derslerde katılım çok az oluyor</i> ”	12	Devam zorunluluğu K4 “ <i>Devamsızlığı doldurduğumuz zaman sorun yaşıyoruz, dersten kalmak ihtimalimiz çok yüksek oluyor</i> ”	12
Erişim sorunları (İnternet/elektrik kesintileri/sistemsel hata) K14 “ <i>Bazen internet kesintileri nedeniyle derslere katılamadım, dezavantaj sağladı</i> ”	11	Sınırlı devamsızlık hakkı K45 “ <i>Devamsızlık hakkı sınırlı olduğundan sadece acil durumlardan kullanmayı beklerken bütün derslere girmiş oluyoruz</i> ”	10
Dersi önemsememe K10 “ <i>Fazla takmıyoruz ve zamanında girmiyoruz</i> ”	9	Ders kaydının olmaması K23 “ <i>Dersler kayıtlı olmadığı için, giremediğin dersleri konuları kaçırmak</i> ”	9
Kayıttan izleriz rahatlığı K49 “ <i>Sonradan izlendiğini bildiğimiz için derse devam konusunda katılım az olabiliyor</i> ”	9	Zorlu durumlarda devam zorunluluğu K20 “ <i>Hastayken gelmek zorunda olmak</i> ” K26 “ <i>Olumsuz hava koşullarında okula gelmek zor oluyor</i> ”	8
Verimsiz Dersler K26 “ <i>Genellikle öğretmen anlattığından dolayı sunuş yoluyla öğrenmiş oluyoruz, bundan dolayı etkili öğrenim gerçekleşmiyor</i> ”	8	Ulaşımın yoruculuğu K43 “ <i>Onca yolu tek ders için gelmek çok yorucu oluyor</i> ”	8
Ortam kaynaklı sorunlar K41 “ <i>Ani çıkan işler ya da evde ses olması veya misafir gelmesi vb. derse devamı etkiliyor.</i> ”	7	Yoklama K35 “ <i>Bazı hocaların derse 5 dk bile geç gelse yok yazması</i> ”	6
Etkin katılım olmaması K26- <i>Akranlardan farklı fikirler sunulmuyor.</i>	5	Erken kalkmak K10 “ <i>Sabah uyanmak bazen çok zorlayıcı olabiliyor</i> ”	5
Sorumluluk duygusunu zedeleme K27- <i>Derse devam konusunda sorumluluk bilincini azaltması bir dezavantaj</i>	4	Ekonomik zorluklar K61 “ <i>Derse gelirken ekonomimiz sıkıntılı olabiliyor</i> ”	5
Sahte katılım K40 “ <i>Öğrenciler yoklamaya katılıp, telefonu açıp uyumaya devam ediyordu bu da derslerden geri kalmalarına sebep oldu</i> ”	2	Sabit ders saatleri K60 “ <i>Ders çakışmaları durumunda 2 dersten birini seçmek durumunda kalıyoruz</i> ”	5
Motivasyon azlığı	2	Kalabalık	3
Fırsat eşitsizliği	2	Zaman kaybı	2
Dezavantajı Yok	7	Dezavantajı Yok	6

Tablo 6’da görüldüğü üzere uzaktan eğitimin derse devam açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda devam zorunluluğu olmaması ($f = 12$), erişim sorunları ($f = 11$), dersi önemsememe ($f = 9$), kayıttan izleme rahatlığı ($f = 9$), verimsiz dersler (8), ortam kaynaklı sorunlar ($f = 7$), etkin katılım olmaması ($f = 5$), sorumluluk duygusunu zedeleme ($f = 4$), sahte katılım (2), motivasyon azlığı ($f = 2$), fırsat eşitsizliği (2) ve dezavantajı yok ($f = 7$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin derse devam açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi devam zorunluluğu ($f = 12$), sınırlı devamsızlık hakkı ($f = 10$), ders kaydının olmaması ($f = 9$), zorlu durumlarda devam zorunluluğu ($f = 8$), ulaşımın

yoruculuğu ($f = 8$), yoklama ($f = 6$), erken kalkmak ($f = 5$), ekonomik zorluklar ($f = 5$), sabit ders saatleri ($f = 5$), kalabalık ($f = 3$), zaman kaybı ($f = 2$) ve dezavantajı yok ($f = 6$) kodlarına erişilmiştir.

3.4. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Dersin İşleyişi Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Tablo 7

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Dersin İşleyişi Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantajları ve Örnek İfadeler

	Uzaktan Eğitimin Avantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Avantajları	f
DERSİN İŞLEYİŞİ	İstenilen yer ve zamanda derse katılabilme		Verimli, etkili ders	
	K27 “ <i>Derslerin işleyişi iyiydi bana göre istediğin zaman derse katılmak, katılmasan bile kayıtları izleyebilmek güzel bir yönüydü</i> ”	12	K7 “ <i>Sınıf ortamında işlenen dersin kalitesi artıyor ve bu da etkin öğrenme kazandırıyor</i> ”	22
	Teknoloji desteği		Etkileşimli ders	
	K38 “ <i>Herkesin elinde imkân olduğu sürece bir tuşla her şeyi görmek, ulaşmak avantaj aslında</i> ”	9	K26 “ <i>Aktif katılım sağladığımızdan dolayı kalıcı öğrenmeler gerçekleşiyor</i> ”	15
	Ders materyallerine kolay, zamansız ulaşım		Anında dönüt	
	K9 “ <i>Ders materyallerine kolay ulaşım ve aynı anda takip edebilme kolaylığı</i> ”	8	K28 “ <i>Anında dönüt olması ve birebir öğrenmelerin gerçekleşmesinin büyük avantaj olduğunu düşünüyorum</i> ”	14
	K60 “ <i>Dersin bütün notları sistemde olduğundan elimizde ders notları oluyordu</i> ”		K27 “ <i>Anlaşılmayan noktalarda anında geri dönüş alabilmek</i> ”	
	Verimli		Etkili iletişim	
	K64 “ <i>Dersin işlenişini bozmak isteyenler bunu yapamaz</i> ”	6	K29 “ <i>Öğretmene kendini bire bir ifade edebilme şansının olması</i> ”	12
	Daha hızlı		Motivasyon	
	K22 “ <i>Dersler hızlı işleniyor</i> ”	6	K68 “ <i>Motivasyon ve geribildirim yüz yüze eğitimde avantajlı</i> ”	9
	K30 “ <i>Daha hızlı akması yönünden iyiydi</i> ”		Dikkat-odak	
	Farklı hocalara ulaşım		K40 “ <i>Okumaya geldiğimiz farkındalığımızı daha da anlıyorum, daha hazırlıklı ve odak bir şekilde derse konsantre olabiliyoruz</i> ”	5
	K11 “ <i>Farklı hocalarla kaynaştık</i> ”	4	Göz teması	
	K56 “ <i>Farklı hocalarla bağlantımızı sağladı</i> ”		K25 “ <i>Ders işlerken öğretmenle göz teması kurmak bile insanın odaklanmasını sağlıyor</i> ”	3
Sakin		Devam zorunluluğu	3	
K17 “ <i>Daha rahat ve sakin kafa ile dinleme şansım oluyor</i> ”	4			
Zamandan tasarruf	2			
Hocalar aktifti	2			
Avantajı yok	15			

Tablo 7’de uzaktan ve yüz yüze eğitimin dersin işleyişi açısından sahip olduğu avantajlara yönelik katılımcıların ifadelerinin analizi sonucu erişilen kodlar ve örnek katılımcı ifadeleri yer almaktadır. Uzaktan eğitimin dersin işleyişi açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda istenilen yer ve zamanda derse katılabilme ($f = 12$), teknoloji desteği ($f = 9$), ders materyallerine kolay ve zamansız ulaşım ($f = 8$), verimli ($f = 6$), daha hızlı ($f = 6$), farklı

hocalara ulaşım ($f = 4$), sakin (4), zamandan tasarruf ($f = 2$), hocalar aktif ($f = 2$) ve avantajı yok ($f = 15$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin dersin işleyişi açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda verimli-etkili ders ($f = 22$), etkileşimli ders ($f = 15$), anında dönüt ($f = 14$), etkili iletişim ($f = 12$), motivasyon ($f = 9$), dikkat-odak ($f = 5$), göz teması ($f = 3$), devam zorunluluğu ($f = 3$) kodlarına erişilmiştir.

Tablo 8

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Dersin İşleyişi Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Dezavantajları ve Örnek İfadeler

Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Dezavantajları	f
Erişim sorunları (internet, elektrik) K55 “Elektrik, internet kesintileri yüzünden derse katılım sağlayamama”	18	Sınıf ortamının kalabalık olması K69 “Sınıfımızın çok kalabalık olması nedeniyle derse odaklanamıyorum”	15
Verimsiz K4 “Verimli olmuyor, kalıcı öğrenme sağlamıyor, bir şeyler öğrendiğimizi düşünmüyorum”	10	Devam zorunluluğu K27 “Derse katılma mecburiyet hissi motivasyon kırıcı bir etki yaratıyor” K22 “Kendini iyi hissetmediğinde derse katılmak zorunda olmak”	10
Motivasyon eksikliği K57 “Hocalar ne kadar motive edici konuşsa da ekrandan gördüğümüz için bana geçmedi”	8	Uzun ders saatleri K17 “Ders saatleri uzun olduğu için derse odaklanma süresi çok az oluyor”	8
Geri bildirim alamama 52 “Dersi anlamada zorluk yaşayınca istediğin an takıldığın konuyu soramıyorsun”	8	Sınıf ortamının gürültülü olması K24 “Sınıfın mevcuduna ve ses seviyesine (gürültü) göre dikkat dağınıklığı olabiliyor”	4
Yöntem-teknik K22 “Sadece öğretmenin aktif olduğu bir işleyiş”	8	Yöntem-teknik K11 “Hocanın derste kullandığı yöntem ve teknikler bazen tek taraflı iletişime neden oluyor”	3
Sıkıcı K46 “Öğretmenin öğrenciyle göz teması kuramaması dersi sıkıcı hale getirip öğrencilerin derse olan ilgisini azaltması” K66 “Saatlerce bilgisayarın başında oturmak biraz sıkıcı olabiliyordu”	7	Ertelenen dersler K33 “Derslerin toplantılar gereği başka bir zaman dilimine aktarılması daha sonra uyum sağlamayı güçleştiriyor”	3
Odaklanamama K38 “Maalesef ev ortamı olduğu için derse odaklanamamak”	6	Ders materyaline ulaşamama	3
Etkin katılım eksikliği K13 “Hocanın soruduğu bir soruya cevap gelmemesi”	4	Dezavantajı yok	14
Derse devam azlığı	3		
Dezavantajı yok	2		

Tablo 8’de görüldüğü üzere uzaktan eğitimin dersin işleyişi açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda erişim sorunları ($f = 16$), verimsiz ($f = 10$), motivasyon eksikliği ($f = 8$), geri bildirim alamama ($f = 8$), yöntem-teknik ($f = 8$), sıkıcı ($f = 7$), odaklanamama ($f = 6$), etkin katılım eksikliği ($f = 4$), derse devam azlığı ($f = 3$) ve dezavantajı yok ($f = 2$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin dersin işleyişi açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sınıf ortamının kalabalık olması ($f = 15$), devam zorunluluğu ($f = 10$), uzun ders saatleri ($f = 8$), sınıf ortamının gürültülü olması ($f = 4$), yöntem-

teknik ($f = 3$), ertelenen dersler ($f = 3$), ders materyaline ulaşamama ($f = 3$) ve dezavantajı yok ($f = 14$) kodlarına erişilmiştir.

3.5. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin “Eğitim Ortamı” Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Tablo 9

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin “Eğitim Ortamı” Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantajları ve Örnek İfadeler

	Uzaktan Eğitimin Avantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Avantajları	f
EĞİTİM ORTAMI	Konfor ve rahatlık K33 “Sıcak, hijyenik ve rahat bir ortamda olması”	22	Sınıf ortamı K9 “Sıra, tahta gibi nesnelerin derse hazır bulunuşluğu etkilediğini düşünüyorum”	16
	Mekân ve zaman özgürlüğü K9 “İstenilen yer ve saatte derse katılabilme ayrıcalığı” K63 “Uzaktan eğitimde okul her yerdeydi, nereye gitsem okulumu yanımda taşıyabiliyordum”	20	Etkileşimli eğitim K30 “Belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelince öğrenme ve iletişim güçleniyor”	16
	Bireysel öğrenme K58 “Kendi başına öğrenmeyi daha etkin sağlayıp araştırmaya zorluyor”	6	Sosyallik K53 “Diğer öğrenciler ile kaynaşma fırsatı sağlar” K62 “Eğitim ortamında daha çok sosyalleşme olabiliyor”	15
	Tasarruflu (zaman, mekan, ekonomik) K6 “Mekandan tasarruf sağlanabilir” K11 “Daha rahattı zamandan kazanıyorduk”	3	Odaklanmaya yardımcı K41 “Düzenlenmiş ortam olması dikkati artırıyor” K52 “Daha çok eğitim odaklı ortam ve insanı daha çok derse odaklayan ortam olması”	11
	Mekân olarak kalabalık olmaması K31 “Çok fazla katılım olsa da ders rahatça işlenebilir”	2	Yüz yüze olma K54 “Ders anlatan kişi ile yüz yüze olur. Göz teması kurmayı avantaj olarak görüyorum”	9
	Rahat giyim 46- “Pijama, terlik, ev topuzu”	2	Disiplin ve motivasyon K29 “Öğretmeni, dersi daha ciddiye alarak dinlememiz”	8
	İnternet ile zengin materyal K28 “Materyal açısından internet üzerinden daha zengin yaşantılar sunabilmesi”	2	Materyal avantajı K38 “Dikkat çekici unsurlar, materyaller”	4
	Ders materyalinin paylaşılması	2	Uygulama imkânı	2
	Teknolojik cihazları öğrenme	1	İnternetsiz eğitim hakkı	1
	Daha düzenli	1	Sıcak ve samimi ortam	1
	Avantajı yok	9	Avantajı yok	2

Tablo 9’da görüldüğü üzere uzaktan eğitimin sınav yönünden avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda konfor ve rahatlık ($f = 22$), mekân ve zaman özgürlüğü ($f = 20$), bireysel öğrenme ($f = 6$), tasarruflu ($f = 3$), mekân olarak kalabalık olmaması ($f = 2$), rahat giyim ($f = 2$), internet ile zengin materyal ($f = 2$), ders materyalinin paylaşılması ($f = 2$), teknolojik cihazları öğrenme ($f = 1$), daha düzenli ($f = 1$) ve avantajı yok ($f = 9$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin sınav yönünden avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sınıf ortamı ($f = 16$), etkileşimli eğitim ($f = 16$), sosyallik ($f = 15$), odaklanmaya yardımcı ($f = 11$), yüz

yüze olma ($f = 9$), disiplin ve motivasyon ($f = 8$), materyal avantajı ($f = 4$), uygulama imkanı ($f = 2$), internetsiz eğitim hakkı ($f = 1$), sıcak ve samimi ortam ($f = 1$) ve avantajı yok ($f = 2$) kodlarına erişilmiştir.

Tablo 10

Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin “Eğitim Ortamı” Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Dezavantajları ve Örnek İfadeler

	Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	f	Yüz Yüze Eğitimin Dezavantajları	f
EĞİTİM ORTAMI	Dikkat dağınıklığı		Sınıfın kalabalık olması	
	K22 “ <i>Evde olduğumuz için dikkat dağıtıcı unsurların çok olması</i> ”	14	K25 “ <i>Çok kalabalık sınıflar olması bence eğitim ortamının verimini düşürüyor</i> ”	17
	Motivasyon ve disiplin eksikliği		Fiziksel ortam problemleri	
	K60 “ <i>Eğitim ortamı tam bir ciddi şekilde değildi, odaklanma problemi olabiliyordu</i> ”	10	K63 “ <i>Dört duvarın arasına sıkışıp kalıyoruz</i> ”	19
	Erişim sorunları		K55 “ <i>Sınıf ortamının havasız olabilmesi</i> ”	
	K65 “ <i>İnternet ve elektriksiz ortamlarda derse girememe</i> ”	9	Konforsuz	
	Kalabalık ev ortamı		K22 “ <i>Sıralar rahatsız edici, sıra düzeni düzenlenmeli</i> ”	11
	K52 “ <i>Ortam karmaşası ve ses kalabalığından dolayı dezavantajlarını gördüm</i> ”	8	Verimsiz dersler	
	Verimsiz öğrenme ortamı		K52 “ <i>Sınıfın derse alakasız olması ve dersi kaynatma eyleminin bulunması</i> ”	8
	K36 “ <i>Etkili bir öğrenme ortamı yoktu, verimli geçmiyordu dersler</i> ”	8	Zorlu şartlar (ulaşım, hastalık, soğuk hava)	
	Fazla rahat ortam		K30 “ <i>Ulaşımın verdiği yorgunluk oluyor</i> ”	7
	K30 “ <i>Aşırı rahatlık dersi dinlemeyi ve dersle ilgilenmemeyi beraberinde getiriyor</i> ”	6	Sabit ders saati	
	Asosyalleşme		K33 “ <i>Derse yetişme kaygısı hazırbulunmuşluğumu etkiliyor</i> ”	5
	K19 “ <i>Sanal olduğu için herhangi bir sosyalleşme yoktu</i> ”	5	Uzun ders ve teneffüs saatleri	
	Sınıf ortamından uzaklık	3	K7 “ <i>Uzun ders araları, çok süren dersler</i> ”	4
	Teknik bilgi eksikliği	2	K4 “ <i>Ders saatinin uzun olması bizi zorluyor</i> ”	
	Uygulamalı derslerde sorun	1	Masraflı (ekonomik, zaman)	3
	Fırsat eşitsizliği	1	Dikkat dağınıklığı	3
Daha az materyal	1	Materyal eksikliği	3	
Dezavantajı yok	5	Öğrenci anlaşmazlıkları	2	
		Kayıp olmayan dersler	2	
		Dezavantajı yok	10	

Tablo 10’da görüldüğü üzere uzaktan eğitimin eğitim ortamı açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda dikkat dağınıklığı ($f = 14$), motivasyon ve disiplin eksikliği ($f = 10$), erişim sorunları ($f = 9$), kalabalık ev ortamı ($f = 8$), verimsiz öğrenme ortamı ($f = 8$), fazla rahat ortam ($f = 6$), asosyalleşme ($f = 5$), sınıf ortamından uzaklık ($f = 3$), teknik bilgi eksikliği ($f = 2$), uygulamalı derslerde sorun ($f = 1$), fırsat eşitsizliği ($f = 1$), daha az material ($f = 1$) ve dezavantajı yok ($f = 5$) kodlarına erişilmiştir. Yüz yüze eğitimin eğitim ortamı açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sınıf ortamının kalabalık olması ($f = 17$), fiziksel ortam problemleri ($f = 19$), konforsuz ($f = 11$), verimsiz dersler ($f = 8$), zorlu şartlar ($f = 7$), sabit ders saati ($f = 5$), uzun ders ve teneffüs saatleri ($f = 4$), masraflı ($f = 3$), dikkat dağınıklığı ($f = 3$), materyal eksikliği ($f = 3$), öğrenci anlaşmazlıkları ($f = 2$), kayıplı olmayan dersler ve dezavantajı yok ($f = 10$) kodlarına erişilmiştir.

3.6. Eğitimde Verimi Artırmak için Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Hangi Oranda ve Hangi Şartlarda Uygulanması Gerektiğine Yönelik İfadeler

Tablo 11

Eğitimde Verimi Artırmak için Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Hangi Oranda ve Hangi Şartlarda Uygulanması Gerektiğine Yönelik Kodlar ve İfade Örnekleri

Uzaktan ve yüz yüze eğitimin hangi oranda ve hangi şartlarda uygulanması gerektiğine yönelik kodlar ve ifade örnekleri		f
UZAKTAN VE YÜZ YÜZE EĞİTİM ORANI VE ŞARTLARI	Uygulamalı dersler yüz yüze, teorik dersler uzaktan	
	K38 “Teorik derslerin bazıları uzaktan uygulanmalı, uygulamalı derslerin hepsi yüz yüze yapılmalı ve yaparak yaşayarak öğrenmeye dikkat çekilmeli”	12
	K48 “Bence uygulamalı derslerin mutlaka yüz yüze olması gerekir. Alana ait dersler yüz yüze olmalı, olağanüstü bir durum olmadığı sürece yüz yüze eğitimin daha faydalı olacağını düşünüyorum”	
	%100 yüz yüze eğitim	
	K1 “Uzaktan eğitim sisteminin tamamen kaldırılması ve tamamen yüz yüze eğitim olması”	9
	%50 yüz yüze - %50 uzaktan	
	K10 “Bence ikisi eşit oranda uygulanmalıdır, ikisinde avantajlı olduğu durumlar var”	8
	K66 “Bence yarı yarıya uygulanmalı, teknoloji devrinde yaşadığımız için teknolojiyle iç içe olmalı ve kendimizi bu yönde geliştirmeliyiz”	
	%50 den az uzaktan- %50 üzeri yüz yüze	
	K8 “Her ikisi de olmalı ancak uzaktan eğitimde herkesin görüntüsü olmalı, daha basit dersler uzaktan olmalı %80 yüz yüze, %20 uzaktan olabilir”	7
	K49 “Uzaktan %20, Yüz yüze %80- Tüm koşulları öğrencilere göre ayarlayarak yani sosyoekonomik düzeyi düşük olanlara da imkânlar sağlayarak”	
	Önem derecesine göre alan dersleri yüz yüze- seçmeli dersler uzaktan	
	K13 “Önemi çok olmayan derslerin uzaktan verilmesinde bir sakınca olmadığı için ortak ders ve seçmeli derslerin hepsi online olmalı”	5
	K52 “Her branşı o branşta başarılı yapacak ve uygulamaya yönelik teoriden çok gerçek hayata yönelik ortam ve şartların sağlanması daha uygun olur”	
	Derse göre dengeli	
	K14 “Bence derse göre ikisi de uygulanırsa daha verimli olacağını düşünüyorum”	4
	Yüz yüze eğitime ağırlıklı, az bir oranda uzaktan eğitim	
K11 “Yüz yüze eğitim daha iyi, uzaktan eğitim olacaksa farklı hocaların farklı deneyimlerinden yararlanmak için zoom tarzı platformlar kullanılabilir”	3	
Öğrencilere bağlı olmalı		
K35 “Eğitim belirli bir ortam ve standartlardan çıkarılmalı oranı öğrencilere bağlı olmalı”	2	
Devam sorunu olmazsa fark etmez		
K36 “Bence eğer öğrenci gerçekten aktif oluyorsa ortamın ve şartların olumsuz etkisi daha aza iniyor”	2	
%100 uzaktan eğitim	1	
Şu anki hali gayet iyi	1	
Uzaktan eğitimde sosyal, kariyer, gelişim dersleri verilmeli	1	

Tablo 11’de görüldüğü üzere bu soruya yönelik ifadelerin analizi sonucunda uygulamalı dersler yüz yüze teorik dersler uzaktan ($f = 12$), %100 yüz yüze eğitim ($f = 9$), %50 yüz yüze %50 uzaktan ($f = 8$), %50’den az uzaktan %50 üzeri yüz yüze ($f = 7$), önem derecesine göre alan dersleri yüz yüze seçmeli dersler uzaktan ($f = 5$), derse göre dengeli ($f = 4$), yüz yüze eğitim ağırlıklı az oranda uzaktan eğitim ($f = 3$), öğrencilere bağlı olmalı ($f = 2$), devam sorunu olmazsa fark etmez ($f = 2$), %100 uzaktan eğitim ($f = 1$), şu anki hali gayet iyi ($f = 1$), uzaktan eğitimde sosyal, kariyer, gelişim dersleri verilmeli ($f = 1$) kodlarına erişilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin İletişim Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Uzaktan ve yüz yüze eğitimin iletişim bakımından avantajları anlamında bakıldığında; uzaktan eğitimin ifadelerin çoğunda kolay erişim açısından avantajlı bulunduğu görülmektedir. Bu durum uzaktan eğitim sürecinde teknolojik platformların daha sık kullanılmasını, öğretmen adaylarının ve öğretim üyelerinin bu platformları daha yakından ve sık takip etmesini sağlamıştır. Bunun nedeni pandemi sürecinde öğretmen adaylarının ve öğretim üyelerinin birbirine tek ulaşım aracının bu platformlar olması olabilir. Aynı zamanda yüz yüze eğitimin dezavantajlarında da bu durum dikkat çekmektedir ki en çok ifade edilen görüş, hocalara ulaşma zorluğu olmuştur. Benzer şekilde, alan yazında öğretmen adaylarının WhatsApp ve elektronik posta aracılığıyla (Duman, 2020) öğretim elemanlarına kolaylıkla eriştikleri (Dereli-İman & Deli, 2022) ortaya koyulmuştur.

Yüz yüze eğitimin avantajlarına bakıldığında en çok ifade edilen görüşün sözsüz unsurlarla etkili iletişim olduğu görülmektedir. Bu durum benzer şekilde uzaktan eğitimin dezavantajlarında da belirtilmiştir. Etkili bir iletişimin gerçekleşmesinde sözlü ifadelerin karşı tarafa daha güvenilir olarak iletilmesinde sözsüz unsurların oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Özbent, 2007). Bu durumun eğitim süreci için de geçerli olduğunu Düzgün ve Selçuk'un (2018) öğretmen öğrenci arasındaki göz teması kurma davranışları ile öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri arasında ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmaları da göstermektedir.

Uzaktan eğitimin dezavantajları ile ilgili olarak en çok öne çıkan ifadelerin erişim sorunları ve tek yönlü iletişim olduğu görülmektedir. İfadelerde iletişimin tek yönlü olmasının da yine çoğunlukla teknolojik platformların çalışma sistemlerinden, internet kesintilerinden, donanım eksikliklerinden vb. olduğu görülmektedir. Tüm bunların iletişimin kesintiye uğramasına yol açtığı ifade edilmiştir. Alan yazında benzer şekilde uzaktan eğitim sürecinde akran ve eğitimci ile iletişim kuramama, kendini ifade etmede zorluk çekme (Dereli-İman & Deli, 2022) ve iletişimsizlik (İhtiyaroğlu & Cemaloğlu, 2023) sorunlarının yaşandığını ilgili araştırmalar da doğrulamaktadır. Dikkat çeken bir diğer durum da iletişim açısından dezavantajı yok ifadesi ile karşılaşılmamışken yüz yüze eğitim için bu durum dikkat çekici oranda çok ifade edilmiştir. Bu durumda katılımcıların iletişim açısından yüz yüze eğitimi daha avantajlı buldukları söylenebilir.

4.2. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Sınav Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Sınavla ilgili olarak uzaktan ve yüz yüze eğitimin avantaj ve dezavantajlarına yönelik ifadeler bakıldığında yoğun olarak kopya çekme durumlarının etrafında şekillendiği görülmektedir. Uzaktan eğitimde kopya çekmenin kolaylığı avantaj olarak belirtilmişken yüz yüze eğitimde kolaylıkla kopya çekilememesinden kaynaklı olarak çalışmak zorunda olma ifadesi ile sıkça karşılaşılmıştır. Ancak uzaktan eğitimin avantajı olarak dile getirilmiş olan kopyanın aynı zamanda uzaktan eğitimin dezavantajlarında yine yoğun olarak haksız rekabet ve öğrenme ihtiyacı hissetmeme şeklinde karşımıza çıktığı görülmektedir. Yine yüz yüze eğitimde avantaj olarak karşımıza çıkan kolaylıkla kopya çekilememe durumu, yüz yüze eğitimin dezavantajı olarak da kopya çekememe ve yüksek kaygı ve stres ifadeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bulguya benzer şekilde Güvendir ve Özkan (2021) da çevrim içi sınavlarda yüz yüze sınavlara göre daha fazla kopya çekilebildiğini ve çevrim içi sınavlarda zaman ve mekândan tasarruf sağlandığını ortaya koymuştur.

Bu durumda kopya çekilebileceğinin bilinmesinin kopya çekmeyi tercih eden katılımcılar tarafından avantaj olarak algılandığı ve sınav stresini düşürmeye katkı sağladığı düşünülebilir. Bunun yanında kopya çekilebilmesinin öğrenmeye yönelik motivasyonu düşürdüğü ve özellikle

kopya çekmeyi tercih etmeyenler için haksız bir rekabet oluşturduğu ile ilgili görüşler bulgular arasında yer almaktadır. Kopya çekilemeyeceğinin bilinmesinin ise öğrenme motivasyonu artırmaya katkı sağladığı ifade edilmiştir. Öte yandan kopya çekemeyecek olmak katılımcıların, özellikle de kopya çekmeyi tercih edenlerin, kaygı ve stres yaşamasına yol açtığı belirtilebilir.

Bunların yanı sıra sınavlardaki fiziksel ortamla ilgili ifadeler dikkat çekmektedir. Yüz yüze eğitimde sınıf ortamının motivasyonu artırdığı belirtilmişken dezavantaj olarak fiziksel ortamın ses, ışık vb. sorunlarından bahsedilmiştir. Ortam rahatlığı ile ilgili ifadeler de uzaktan eğitimin avantajı olarak görülmüştür. Bununla paralel şekilde, Dereli- İman ve Deli tarafından (2022) yapılan çalışmada da uzaktan eğitimin sınavlara daha rahat ortamda girme imkânı sağladığı ifade edilmiştir. İhtiyaroglu ve Cemaloğlu tarafından (2023) yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının Covid-19 sonrası yüz yüze eğitimde yapılan sınavlara alışamadıkları ve akademik anlamda odaklanma sorunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumda yüz yüze eğitimde yapılan sınavlarda ortamın olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilebilir.

4.3. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Derse Devam Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Uzaktan eğitimin derse devam açısından sahip olduğu avantajlar incelendiğinde en çok tekrar eden ifadelerin dersin tekrar izlenebilmesi ve kolay ulaşılabilirliği olduğu belirlenmiştir. Uzaktan eğitimde dersler zaman bağlamında eş zamanlı ve eş zamansız olarak takip edilebilmektedir. Bunu sağlamak amacıyla uzaktan eğitimde yapılan dersler genellikle kayıt altına alınmakta ve ders içerikleri öğrenme yönetim sistemine yüklenmektedir. Öğrenenler kayıtlı ders ve ders içeriklerine diledikleri zaman eş zamansız olarak erişme imkânına sahiptir. Bu durumun öğrenciler açısından uzaktan eğitimin bir avantajı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Alan yazında eş zamansız eğitim “ders içeriğinin önceden hazırlanarak internet aracılığıyla öğrencilere ulaştırıldığı, zaman ve mekândan bağımsız, esnek bir iletişim modeli” (Yorgancı, 2014) olarak tanımlanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde bu araştırma sonuçlarına benzer şekilde, öğretmen adayları uzaktan eğitimin dersi tekrar dinleyebilme (Dereli-İman & Deli, 2022) ve izleyebilme (Akyürek, 2020; Dereli-İman & Deli, 2022; Duman, 2020; Yılmaz vd., 2021; Yolcu, 2020), bilgiye kolay ulaşım (Yılmaz vd., 2021), devamsızlık sorununun olmaması (Duman, 2020) ve zamandan tasarruf etme (Yılmaz vd., 2021) avantajları olduğunu belirtmiştir. Yüz yüze eğitimin derse devam açısından avantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sırasıyla en çok verimli, devam zorunluluğu ile derse devam ve devam zorunluluğu ile öğrenme görüşlerinin öne çıktığı görülmektedir.

Uzaktan eğitimin derse devam açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sırasıyla en sık olarak devam zorunluluğu olmaması, erişim sorunları ve dersi önemsememe görüşleri ön plana çıkmaktadır. Uzaktan eğitimde derse devam açısından alan yazın incelendiğinde, bu araştırma sonuçlarına benzer şekilde, öğretmen adaylarının sistemsel sıkıntılar yaşanması (Yılmaz vd., 2021), ders süresinin kısa olması (Duman, 2020) ve sınıf içi etkileşimin yetersiz olması, derslere aktif olarak katılmama (Koç, 2021) gibi dezavantajların olduğu araştırmalara rastlanmaktadır. Yüz yüze eğitimin derse devam açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda devam zorunluluğu, sınırlı devamsızlık hakkı ve ders kaydının olmamasının en çok tekrar eden görüşler arasındadır. Benzer şekilde, Eroğlu ve Kalaycı (2020) çalışmalarında yüz yüz eğitimde devamsızlığın problem olması ve ders saatlerinin esnek olmaması, yüz yüze eğitimin maddi olarak külfetli olması ve zaman kaybına neden olması gibi dezavantajları olduğu dile getirilmektedir.

Türkiye’de Yükseköğretim Kanununa göre örgün eğitimde öğrencilerin ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda olduğu belirtilmektedir (YÖK, 1981). Buna bağlı olarak öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin lisans programlarının eğitim-öğretim ile ilgili yönetmeliklerinde teorik ve uygulama dersi olması fark etmeksizin en az %70 devam zorunluluğu olduğu görülmektedir (Örneğin, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 2006). Açık eğitim ve dışarıdan

eğitim ise devam zorunluluğu olmaksızın sadece sınavlara katılma zorunluluğu bulunan eğitim modelleridir (YÖK, 1981). Türkiye’de pandemi sonrası derslerin en fazla %30’unun uzaktan verilebileceği kararı alınmıştır (YÖK, 2022). Bunun yanında eğitim fakülteleri örgün eğitimi benimsemekte ve derslerin çoğunluğu yüz yüze yürütülmektedir. Her ne kadar devam zorunluluğu bazı katılımcılar tarafından dezavantaj olarak görülse de devam zorunluluğunun avantajları (örneğin, derse katılıma teşvik etmesi) katılımcılar tarafından daha sık ifade edilmiştir. Dolayısıyla öğrenme amaçları itibariyle eğitim fakültelerinin tamamen uzaktan eğitime uygun bulunmadığı ve katılımcıların da bu görüşe paralel ifadeleri olduğu söylenebilir.

4.4. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Dersin İşleyişi Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Uzaktan eğitimin dersin işleyişi açısından avantajlarına bakıldığında; katılımcılar ifadelerinin çoğunda uzaktan eğitimle istenilen yer ve zamanda derse katılabilme ile ders materyallerine kolay ve zamansız ulaşım sağlama avantajına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum uzaktan eğitim modelinin öğrenenlere istedikleri mekan ve zamanda derse katılabilme ve materyallere ulaşabilme imkanı sunmasıyla ilişkilendirilebilir. Uzaktan eğitimin öğrenme sürecini zaman ve mekandan öte bir niteliğe taşımaktadır (Demir, 2014). Konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalarda bu araştırma sonuçlarına benzer şekilde uzaktan eğitimin teknoloji kullanımı (Yılmaz vd., 2021), teknoloji kullanmada uzmanlaşma, teorik bilgi elde etme (Dereli-İman & Deli, 2022) ve zamandan tasarruf etme (Akyürek, 2020; Fidan, 2020; Dereli-İman & Deli, 2022; Yılmaz vd., 2021) avantajları sağladığı sonucu ortaya koyulmuştur. Yüz yüze eğitimin dersin işleyişi açısından avantajları incelendiğinde ise en çok ifade edilen kodun verimli ve etkili ders işleme olduğu görülmektedir. Bu durum, Eroğlu ve Kalaycı (2020) tarafından yapılan çalışmada yüz yüze eğitimin öğretim elemanının öğrencilerin derse katılımını sağlama ve derslerin hem öğretici hem de bilgilendirici olması yönleriyle verimli olduğu bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Uzaktan eğitimin dersin işleyişi açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerine bakıldığında en çok erişim sorunları yaşandığı belirlenmiştir. Sezgin (2021) çalışmasında internet bağlantısında kota olması ve bant genişliğinde yaşanan düşüklükler uzaktan eğitimde yaşanan sorun ve sınırlılıklardan olduğunu belirtmiştir. Bu durum uzaktan eğitim modelinde ders alan öğrenenlerin buldukları mekân ve kullandıkları teknoloji açısından eşit erişime sahip olmaması ile açıklanabilir. Lopez (2020) çalışmasında kent ve kırsal kesimde yaşayan öğrenenlerin internete erişim anlamında eşit olmadıklarını ifade etmiştir (Aktaran Ülger, 2021). Alan yazında çalışma sonuçlarına benzer şekilde öğretmen adaylarının internete erişim problemi (İhtiyaroğlu & Cemaloğlu, 2023; Yılmaz vd., 2021), motivasyon ve dikkat eksikliği yaşadığı (Karakuş vd., 2020), anlatım yönteminin yoğun kullanılması (Duman, 2020; İhtiyaroğlu & Cemaloğlu, 2023), uygulama eksikliği ve kullanılan online programın yetersiz olması (İhtiyaroğlu & Cemaloğlu, 2023) gibi sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Yüz yüze eğitimin dersin işleyişi açısından dezavantajlarına yönelik katılımcı ifadelerinin analizi sonucunda sınıf ortamının kalabalık olması ve devam zorunluluğu olmasının diğer kodlara göre çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Kalabalık sınıf ortamının dezavantaj olarak ifade edilmesinin yüz yüze eğitimde öğrencilerin mekân ve zaman anlamında bir arada olmak zorunda olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.5. Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin “Eğitim Ortamı” Açısından Sahip Olduğu İfade Edilen Avantaj ve Dezavantajları

Öğretmen adayları uzaktan eğitimin, eğitim ortamı olarak konforlu oluşunu ve istenilen yer ve zamanda eğitim alabilmeyi avantaj olarak ifade etmişlerdir ki bu durum Akyürek (2020) ve Fidan’ın (2020) çalışmasıyla benzer sonuçlardır. Ancak dezavantaj olarak yoğunlaşan ifadelere baktığımızda yine bu durumun dikkat dağıtıcı ve motivasyon azaltıcı bir unsur olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu durum Duman (2020) ve İhtiyaroğlu ve Cemaloğlu tarafından (2023)

yürütülen çalışma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Fiziksel ortamın dikkat ve motivasyon üzerindeki olumlu etkileri de yine yüz yüze eğitimin avantajı olarak en çok ifade edilen görüşler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla uzaktan eğitim her ne kadar her ortam ve zamanda rahat bir şekilde eğitim imkanı sunsa da fiziksel bir sınıf ortamının eğitime yönelik motivasyon ve odaklanmayı artırdığı söylenebilir. Nitekim Başar (2001) öğrenmede fiziksel çevrenin önemine dikkat çekmiş ve fiziksel çevre unsurları olarak öğrenci sayısı, ortam renkleri, ortamın sıcaklığı, temizliği, gürültü düzeyi, aydınlanma durumlarını örnek vermiştir. Bu unsurlar bu çalışmada da yüz yüze eğitimin avantajları olarak ifade edilmekle birlikte kalabalık, rahatsız sıralar, havasızlık gibi durumlar da dezavantaj olarak da ifade edilmiştir. İhtiyaroğlu ve Cemaloğlu (2023)'ün çalışmasında da öğretmen adaylarının Covid-19 sonrası yüz yüze eğitimde sınıf ortamına uyumda zorlanma ve sınıfların kalabalık olması gibi sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Yüz yüze eğitimde kalabalık sınıfta olmak katılımcılara göre ders verimini düşürüyor olabilir. Bu durumda etkili öğrenmede için fiziksel olarak sınıf ortamının motivasyonu ve odaklanmayı ancak gerekli şartların doğru ve uygun şekilde ayarlanmasının da önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Eğitim ortamı için ifade edilen avantajı/dezavantajı yok ifadelerine bakıldığında uzaktan eğitimde avantajı yok ifadesinin yüz yüze eğitime oranla fazla olduğu ve yüz yüze eğitimde dezavantajı yok ifadesinin uzaktan eğitime oranla fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla eğitim ortamı açısından yüz yüze eğitimin genel olarak daha avantajlı görüldüğü söylenebilir.

4.6. Eğitimde Verimi Artırmak için Uzaktan ve Yüz Yüze Eğitimin Hangi Oranda ve Hangi Şartlarda Uygulanması Gerekliğine Yönelik İfadeler

Katılımcıların uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin ideal oranı ile ilgili ifadelerine bakıldığında, uygulamalı derslerin yüz yüze, teorik derslerin ise uzaktan olması en yoğun ifadeler arasında yer almaktadır. Bunu takip eden tamamı yüz yüze ve yarı yarıya yüz yüze olması yönünde ifadelerdir. Bu konuya yönelik ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde ise öğretmen adaylarının bu konuda uygulamalı ve alan derslerinin yüz yüze olması gerektiğini daha yoğun ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum katılımcıların devam etmekte oldukları bölüm olan okul öncesi öğretmenliğinin daha yoğun uygulama gerektiren bir bölüm olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimin avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre katılımcıların uzaktan eğitimi çoğunlukla kişilere kolay erişebilme, sınavlarda kopya çekebilme, sınavlarda daha az stres hissetme, dersi tekrar izleyebilme, istenilen yer ve zamanda derse katılabilme ile konfor ve rahatlık bakımından avantajlı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dezavantajlar bağlamında ise katılımcıların en çok iletişim eksiklikleri yaşama, devam zorunluluğunun olmaması, öğrenme ihtiyacı hissetmeme, internet ve elektrik gibi erişim sorunları yaşama, dikkat dağınıklığı ile motivasyon ve disiplin eksikliğini uzaktan eğitimin dezavantajları olarak belirttiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın yüz yüze eğitimin avantaj ve dezavantajlarına yönelik bulgularına göre katılımcıların yüz yüze eğitimi en çok sözsüz unsurlarla etkili iletişim imkanı sunması, hızlı iletişim kurma, sınavlara çalışmak zorunda kalma, devam zorunluluğu ile derse devam etme, verimli ve etkili ders işleyişi, sınıf ortamında ders işlenmesi ve sosyallik bakımından avantajlı gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın katılımcılar yüz yüze eğitimin en çok hocalara ulaşma zorluğu, sınavların yüksek kaygı ve stres yaşatması, sınavlarda kopya çekememe, derse devam zorunluluğu, uzun ders saatlerinin olması, sınıf ortamının kalabalık olması ve fiziksel ortam problemleri gibi dezavantajları olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak çalışma bulgularına göre, katılımcıların öğrenme sürecinde teorik derslerin uzaktan eğitim modeli kullanılarak, uygulamalı derslerin ise yüz yüze olmasının en ideal oran olacağını düşündüğü sonucu ortaya çıkmıştır.

Tüm bulgular değerlendirildiğinde, uzaktan eğitim konusunda katılımcılar tarafından ifade edilen avantajların yüz yüze eğitim ortamına entegre edilmesi önerilebilir. Bu yolla yüz yüze eğitimin katılımcılar tarafından vurgulanan dezavantajları giderilebilir. Aynı zamanda bulgulardan yola çıkılarak uzaktan eğitim ortamlarının dezavantajlarının giderilmesi için iyileştirmeler yapılması gerektiği söylenebilir. Bunlar yapılırken katılımcıların ifade ettiği ve eğitim fakültelerinin amaç ve hedeflerine ve Yükseköğretim Kanununa (1981) aykırı olmayan; dersi tekrar dinleyebilme imkânı ve dersin materyallerine erişebilme, öğretim elemanlarına erişimin mümkün hale getirilmesi, sınıf mevcudunun ve sınıf ortamının verimli ve etkili dersin işleyişini kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi önerileri verilebilir. Bu şartların sağlanabilmesi için derslerin kalabalık olmasına yol açan derslik, laboratuvar ve öğretim elemanı gibi olası eksikliklerinin giderilmesi, derslerin ses veya görüntü ile kaydedilerek dersi kaçıran öğrencilerle paylaşılması, ders materyallerinin herkesin erişebileceği ortak bir platformda tüm öğrencilerle paylaşılması, öğrencilerin okula ulaşmalarının kolaylaştırılması için yerel ve ulusal önlemler alınması (örneğin, servis ve otobüs sıklığının artırılması, okullara yakın yurt kapasitelerinin artırılması, ulaşım giderlerinin azaltılması) gibi çalışmalar yapılabilir. Benzer şekilde uzaktan eğitimin dezavantajlarının giderilmesi için öğrencilerin motivasyonunu ve dikkatini artıracak önlemler alınması, öğrencilerin kopya çekmelerinin engellenmesi, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimlerinin artırılması önerileri verilebilir. Uzaktan eğitimin önemli bir dezavantajı olan erişim sorununun giderilmesi içinse öğrencilere derslere devam için gerekli cihazların sağlanması (örneğin, tablet, bilgisayar) ve öğrencilerin kesintisiz internete erişiminin sağlanması için altyapı çalışmalarının yapılması yararlı olabilir.

Bu araştırmanın hem yüz yüze hem uzaktan eğitim deneyimi olan okul öncesi öğretmen adaylarına ulaşması ve görece yüksek bir sayıda öğretmen adayından görüş toplaması bakımından alan yazına katkı sağladığı düşünülmektedir. Bunun yanında bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmada yalnızca eğitim fakültesinin okul öncesi öğretmenliği bölümüne odaklanılmıştır. İlerleyen çalışmalarda farklı branşlardaki öğretmen adaylarının uzaktan ve yüz yüze eğitime yönelik görüşleri incelenebilir. Aynı zamanda verilen eğitimin “eğitimi veren” kısmında bulunan öğretim elemanlarının görüşleri de incelenebilir ve öğrenci görüşleriyle öğretim elemanı görüşleri birlikte değerlendirilebilir.

Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Türkiye’de aynı kamu üniversitesine devam etmeleridir. Diğer bir deyişle, Türkiye’deki diğer öğretmen adaylarını temsil ettikleri düşünülemez. Buradan hareketle, farklı üniversitelerdeki ve de vakıf üniversitelerindeki öğretmen adaylarının konu ile ilgili görüşleri ilerleyen araştırmalarda incelenebilir.

Bu çalışma nitel desende tasarlanmıştır. Dolayısıyla elde edilen bulgular genelleme amacı taşımamaktadır. İlerleyen araştırmalar, uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin avantaj ve dezavantajlarını genellemek üzere nicel veya karma desende tasarlanabilir. Son olarak, bu çalışmada nitel veriler, daha çok sayıda kişinin görüşünü alabilmek ve analiz edebilmek amacıyla yazılı form kullanılarak toplanmıştır. Görece daha sınırlı sayıda katılımcı ile birebir görüşme veya odak grup görüşmeleri yapılarak konu ile ilgili daha derinlemesine bilgi edinilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, D., & Eğilmez, H. O. (2023). Müzik öğretmeni adaylarının uzaktan çalgı eğitimine yönelik tutumları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1),75-99.
- Aksoy, D. A., Bozkurt, A., & Kurşun, E. (2021). Yükseköğretim öğrencilerinin Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik algıları. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(3), 285-308.

- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alinyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Aydın, A. (2022). Fen bilgisi öğretmen adaylarının Fizik-II dersini öğrenmelerinde yüz yüze ve uzaktan eğitim uygulamalarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 43-61.
- Baloğlu, E., & Fırat, M. (2022). İlkokul öğretmenleri Covid-19 pandemi deneyimlerine dayalı olarak uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimi nasıl karşılaşıyorlar? *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 1-35.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Berk, G., & Akdeniz, D. G. (2023). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Sıirt Eğitim Dergisi*, 3(1), 79-91.
- Bolattaş Gürbüz, F., & Özer, N. (2023). Öğretmenlik uygulaması bağlamında acil uzaktan öğretim uygulamaları: Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının deneyimleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 21-36.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Crowe, S., Cresswell, K., Robertson, A., Huby, G., Avery, A., & Sheikh, A. (2011). The case study approach. *BMC medical research methodology*, 11(1), 1-9.
- Çay, A. R., & Özçelik, N. (2023). Fransızca öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ortamlarının kullanımına ilişkin tutumları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 11(1), 20-34
- Çiftcioğlu, M., & Işıkoğlu, N. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumları ve dijital okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(1), 147-181.
- Darling-Hammond, L. (2000). How teacher education matters. *Journal of Teacher Education*, 51(3), 166–173. <https://doi.org/10.1177/0022487100051003002>
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39).
- Dereli-İman, E., & Deli, H. (2022). Okul öncesi öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 6(3), 530-557.
- Döğer, D. (2022). Okul öncesi öğretmen adaylarının Covid 19 salgını sürecinde uzaktan yürütülen müzik eğitimi dersine ilişkin tutum ve görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 860-874.
- Döner, K., & Kesicioglu, O. S. (2023). Sınıf öğretmeni adaylarının teknolojik pedagojik içerik bilgileri ve uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2), 671-984.

- Duman, S. N. (2020). Salgın Döneminde Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 95-112.
- Durna, D. K., & Kösterelioğlu, M. A. (2023). Pandemi sürecinde uzaktan öğretimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine yönelik öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 12(2), 837-857.
- Düzgün, S., & Selçuk, Z. (2018). *Sözsüz iletişim becerilerinden öğretmenlerin öğrencilerle göz teması kurma davranışlarının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. [Doktora tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Ergün, M., & Veyis, F. (2023). Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni adaylarının uzaktan eğitimde öğretim süreci, ölçme değerlendirme uygulamaları ve kaynaklara ulaşım imkânları hakkındaki görüşleri üzerine bir inceleme. *İnsan Hakları Eğitim ve Kültür Araştırmaları Dergisi (İEKD)*, 1(2), 98-121.
- Eroğlu, F., & Kalaycı, N. (2020). Üniversitelerdeki zorunlu ortak derslerden Türk dili dersinin uzaktan ve yüz yüze eğitim uygulamalarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 1001-1027.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim: İlkokulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24-43.
- Gedik, H. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Covid 19 pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitim-öğretim faaliyetlerine dair görüşleri. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 1272-1292.
- Gedik, O., & Erol, M. (2022). Sınıf öğretmeni adaylarının pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 1-11.
- Gelişli, Y. (2015). Uzaktan eğitimde öğretmen yetiştirme uygulamaları: Tarihçe ve gelişim. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 313-321.
- Gümüş, F. Ö. (2023). Matematik öğretmen adaylarının gözünden uzaktan eğitim sürecinde ortaokullardaki matematik dersleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(1), 148-166.
- Güven, S., & Uçar, M. (2021). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ve öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin görüşleri. *Journal of Awareness*, 6(3), 165-183.
- Güvendir, M. A., & Özkan, Y. Ö. (2021). Uzaktan eğitimin değerlendirmeye yansımaları: çevrim içi sınavlar mı sınıf içi sınavlar mı?. *Journal of Digital Measurement and Evaluation Research*, 1(1), 22-34.
- Halitoğlu, V. (2021). Attitudes of student teachers to wards distance education within the context of COVID-19 pandemic. *International Journal of Curriculum and Instruction (Special Issue)*, 13(1), 816- 838.
- Hermita, N., Alim, J. A., Putra, Z. H., Mahartika, I., & Sulistiyo, U. (2023). Hybrid learning, blended learning or face-to-face learning: which one is more effective in remediating misconception?. *Quality Assurance in Education*, 32(1), 64-78.
- İhtiyaroğlu, N., & Cemaloğlu, N. (2023). Covid-19 sürecinin dünü, bugünü, yarını: öğretmen adaylarının uzaktan eğitimle ilgili görüşlerine yönelik bir durum çalışması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 12(3), 687-700.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.

- Kalkan, M., & Yıldız, E. (2022). Opinions of preschool preservice teachers on teaching practice course during the COVID-19 pandemic period. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 3(1), 1-18.
- Karakuş, H., Altıparmak, N., & Uysal, H. (2023). The investigation of the attitudes of preservice pre-school teachers towards distance education. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 7(3), 720-738.
- Karakuş, H., & Kuru, N. (2022). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının uzaktan öğretim hakkındaki görüşleri ve metaforik algıları. *ERPA International Congresses on Education içinde (118-123)*, Nicosia/TRNC.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274.
- Kavak, S. Ü. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri öğrenme çıktılarının uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim bakımından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Kafkas Üniversitesi.
- Kaya, S. (2023). Why do pre-service teachers prefer face to face, online or hybrid education?. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 10(2), 379-392.
- Kızılaslan, İ. G., & Arcagök, S. (2021). Okul öncesi eğitimi lisansüstü öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşleri. Genç, Z. & Yolcu, E. (Ed.) *141. XIV. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi / 27 - 30 Ekim 2021 – Çanakkale*.
- Koç, E. S. (2021). Nasıl bir uzaktan eğitim? 1 yılın sonunda yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *International Anatolia Academic Online Journal*, 7(2), 13-26.
- Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi (2006). *Ön Lisans ve Lisans Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*, <https://tmdk.mehmetakif.edu.tr/upload/tmdk/44-form-368-31268108-0-form-17-67032317-on-lisans-ve-lisans-egitim-ogretim-ve-sinav-yonetmeliği-23-05-2016.pdf>
- National Association for the Education of Young Children. [NAEYC] (2009). *NAEYC standards for early childhood professional preparation programs: A position statement of the national association for the education of young children*. Washington, DC: Author.
- Özbent, S. (2007). Sınıfta beden dili. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(2), 259-289.
- Özer, S., & Turan, E. Z. (2021). Öğretmen adaylarının Covid-19 nedeniyle sunulan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies - Education*, 16(2), 1049-1068.
- Özmen, E. (2023). *Fizik öğretmenlerinin ve fizik öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Öztürk, H., Kırıcı, A., & Turan, L. (2021). Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim neye benziyor? Öğretmen adaylarının algıları. *Studies in Educational Research and Development*, 5(2), 85-110.
- Sangra, A., Vlachopoulos, D., & Cabrera, N. (2012). Building an inclusive definition of e-learning: An approach to the conceptual framework. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(2), 145-159.
- Sariikaya, B., & Aydeniz, S. (2022). Prospective Turkish teachers' opinions on distance and face-to-face education. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 10(2), 41-51.

- Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 65-93.
- Sezgin, S. (2021). Acil uzaktan eğitim sürecinin analizi: Öne çıkan kavramlar, sorunlar ve çıkarılan dersler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 273-296.
- Şahin, A., & Altun, Z. D. (2023). Görsel sanatlar öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı derslerin ölçme değerlendirilmesine ilişkin görüşleri. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 47-59.
- Tanel, Z., & Arslan, K. (2022). Yeni normal dönemde öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algıları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(Özel Sayı 1), 201-224.
- Topraklıkoğlu, K., Övez, F. T. D., & Öztürk, G. (2023). Pandemi döneminde öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecindeki teknoloji kullanımlarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 24(3), 262-279.
- Turgut, Y. E., & Yıldırım, M. (2022). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 68-90.
- Türküresin, H. E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 597-618.
- Uyumaz, F., & Karadoğan, A. (2022). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlik uygulaması. *ICOLDE 2022 International Congress on Open Learning and Distance Education içinde* (85-92).
- Ülger, K. (2021). Uzaktan eğitim modelinde karşılaşılan sorunlar-fırsatlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 393-412.
- World Health Organization [WHO], (2020). *Novel Coronavirus (2019-nCoV)*. (Situation report 1). (Erişim Tarihi:13.09.2023) https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4
- Yığ, K. G. (2023). Acil uzaktan eğitim sürecinde matematik eğitimi öğretmen adaylarının süreç deneyimlerinin incelenmesi: Yeni normale ilişkin yansımalar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (65), 549-577.
- Yıldız, Y., & Topal, F. A. (2022). Müzik öğretmeni adaylarının bilgi iletişim teknolojilerine (BİT) ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (92), 46-67.
- Yılmaz Atman, B., Altun, N., Elçi, A. N., & Karaahmetoğlu, B. (2023). Sınıfa girmeden öğretmenliği deneyimlemek: Özel eğitim öğretmen adayları ve uygulama öğretim elemanları neler söylüyor? *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(3), 1257-1287.
- Yılmaz, H., Sakarya, G., Gayretli, Ş., & Zahal, O. (2021). Covid-19 ve çevrimiçi müzik eğitimi: Okul öncesi öğretmen adaylarının görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 283-299.
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 237-250

Yorgancı, S. (2015). Web tabanlı uzaktan eğitim yönteminin öğrencilerin matematik başarılarına etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1401-1420.

Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (1981). Yükseköğretim kanunu. (Erişim Tarihi:06.12.2023)

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>

Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2007). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. (Erişim Tarihi:08.12.2023)

<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesiogretmenyetistirme-lisans-programlari.pdf>

Yükseköğretim Kurulu [2020a]. *Koronavirüs (Covid-19) bilgilendirme notu: 1* https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx#:~:text=Cumhurba%C5%9Fkan%C4%B1%20Say%C4%B1n%20Recep%20Tayyip%20Erdo%C4%9Fan,hafta%20s%C3%BCreyle%20e%C4%9Fitime%20ara%20verilmi%C5%9Fitir

Yükseköğretim Kurulu YÖK (2020b). *Yök'ten eğitim fakültelerinin müfredatlarına yönelik tarihi karar*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/egitim-fak%C3%BCltelerine-yetkidevri.aspx>

Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2022). *Yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar*. (Erişim Tarihi:08.12.2023)

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Uzaktan_ogretim/yuksekoğretim-kurumlarında-uzaktan-ogretime-iliskin-usul-ve-esaslar.pdf

EXTENDED ABSTRACT

In March 2020, preventions were taken in the field of education to reduce the spread of the pandemic due to Covid 19 cases seen in Turkey. In order to ensure the continuity of the education process, distance education applications were started in higher education institutions on March 23, 2020 (YÖK, 2020a). In the 2021-2022 academic year, when the impact of the Covid-19 pandemic decreased, many universities in Turkey returned to the face-to-face education model. Distance education is defined as learning that can be carried out synchronously, asynchronously or both synchronously and asynchronously on the internet without the obligation of teachers and learners to be in the same place (İşman, 2011; Sangra et al., 2012). On the other hand, face-to-face education is the educational process that requires the learner and the teacher to be together at the same time and in the same educational environment (Hermita et al., 2023).

After the literature review, it was observed that there were few studies (Aydın, 2022; Baloğlu & Fırat, 2022; Sari Kaya & Aydeniz, 2022) in which distance education experienced by pre-service teachers during the pandemic period and face-to-face education experienced in the post-pandemic period were evaluated together. In this study, it was aimed to examine the views of pre-service preschool teachers, who experienced distance education during Covid-19 and face-to-face education afterwards for approximately equal periods of time, on the advantages and disadvantages of distance and face-to-face education according to different educational elements.

In this study, the case study model, one of the qualitative research designs, was used. Case study is a method used to obtain as much in-depth details about an event, person or process as possible (Crowe et al., 2011). The study group of the research consisted of 69 (49 female, 30 male) pre-service teachers studying in the Department of Preschool Teaching at a public university in the 2022-2023 academic year. Criterion sampling method, one of the purposive

sampling methods, was used to determine the study group. Criterion sampling method is preferred when observation units consist of people, events, objects or situations with certain characteristics (Büyüköztürk et al., 2013, pp. 90). Participants were determined to include pre-service teachers who participated in at least two semesters of distance education at higher education level during the Covid-19 pandemic and received at least two semesters of face-to-face education in the post-pandemic period.

In this study, a structured interview form created by the researchers was used as a data collection tool. Content analysis was used to analyze the study data. Content analysis method is used to identify certain words and concepts in texts (Büyüköztürk et al., 2016; pp. 250). In the content analysis method, the texts obtained from the participants are analyzed and categories, codes and themes are created. In qualitative studies using content analysis method, direct quotations of the participants are included to ensure reliability (Büyüköztürk et al., 2016; pp. 256).

According to the findings obtained from the research, it was concluded that the participants found distance education advantageous in terms of easy access to people, cheating in exams, feeling less stress in exams, re-watching the lesson, attending the lesson at any time and place, and comfort and convenience. Similarly, in the study conducted by Dereli- İman and Deli (2022), it was stated that distance education provides the opportunity to take exams in a more comfortable environment. In the study conducted by İhtiyaroglu and Cemaloğlu (2023), it was revealed that pre-service teachers could not get used to the exams held in face-to-face education after Covid-19 and had academic focusing problems. In the context of disadvantages, it was revealed that the participants mostly stated that experiencing communication deficiencies, lack of attendance obligation, not feeling the need to learn, experiencing access problems such as internet and electricity, distraction, lack of motivation and discipline as disadvantages of distance education. Similarly, in the literature, it was found that there were problems of not being able to communicate with peers and educators, having difficulty in expressing oneself (Dereli-İman & Deli, 2022) and miscommunication (İhtiyaroglu & Cemaloğlu, 2023) in the distance education process.

According to the findings of the study on the advantages and disadvantages of face-to-face education, it was concluded that the participants saw face-to-face education as most advantageous in terms of providing effective communication with non-verbal elements, fast communication, having to study for exams, attendance to class with attendance obligation, efficient and effective teaching, teaching in a classroom environment and sociability. Düzgün and Selçuk's (2018) research also shows that there is a relationship between eye contact behaviors between teachers and students and students' academic achievement levels. On the other hand, the participants revealed that face-to-face education has disadvantages such as difficulty in reaching professors, high anxiety and stress of exams, inability to cheat in exams, attendance obligation, long class hours, crowded classroom environment and physical environment problems. In the study of İhtiyaroglu and Cemaloğlu (2023), it was determined that pre-service teachers had problems such as difficulty in adapting to the classroom environment and crowded classrooms in face-to-face education after Covid-19. In addition to these, according to the findings of the study, theoretical courses in the learning process of the participants were taught using the distance education model.

When all the findings are evaluated, it can be suggested that the advantages expressed by the participants about distance education should be integrated into the face-to-face education environment. At the same time, based on the findings, it can be said that improvements should be made to eliminate the disadvantages of distance education environments. In order to overcome the disadvantages of distance education, measures should be taken to increase students' motivation and attention, students should be prevented from cheating, and students' interaction with each other should be increased. In future studies, the views of pre-service

teachers from different branches on distance and face-to-face education can be examined. At the same time, the opinions of the lecturers in the "instructor" part of the education can also be examined and the opinions of the lecturers can be evaluated together with the opinions of the students.